

Maciej Saskowski

mgr, doktorant, Krakowska Akademia
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
ORCID: 0000-0003-1611-7062

Radosław Sajna, *Media, polityka i sport. Od idei olimpijskiej i fair play do idei ekologicznych i sportowej rewolucji cyfrowej*

[Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego,
Bydgoszcz 2019, 128 s.]

Dr hab. Radosław Sajna ma bogate i solidne doświadczenie jako badacz – naukowo zajmuje się różnymi aspektami komunikowania międzynarodowego, masowego i politycznego, często w ujęciu globalnym, uzupełniając wiedzę teoretyczną wcześniejszymi doświadczeniami, zdobytymi m.in. w zawodzie dziennikarza. Łącząc swoje zainteresowania (socjologia, filozofia i – oczywiście – sport), napisał książkę traktującą o miejscu sportu w obecnym, skomercjalizowanym świecie. Upolitycznienie sportu, czy szerzej jego wzajemne przenikanie się z polityką, jest zagadnieniem wciąż niecieleszącym się zrozumieniem wśród naukowców. Polscy badacze reprezentujący nauki społeczne, w tym nauki o polityce, dopiero od niedawna wykazali zainteresowanie tym tematem, dlatego z aprobatą należy odnotować każde nowe, wartościowe badania w tym zakresie. A za takie niewątpliwie wypada uznać te, których wyniki odnajdziemy w monografii Sajny.

Autor już w tytule *Media, polityka i sport* informuje, w jakim kierunku posuną się jego rozważania. Na początku każdy mógłby zareagować i zapytać o to, jak sport ma się do mediów i polityki? Przecież rano wstajemy pobiegać, po pracy chodzimy na fitness, a wieczorem zasiadamy na kanapie i oglądamy mecz w telewizji. Sajna już na

wstępie zaznacza, że opisane przemyślenia dotyczą w głównej mierze sportu uprawianego profesjonalnie, a nie wysiłku fizycznego dla rekreacji, przyjemności, czy też zdrowia. Choć i w tej materii znajdziemy oddziaływanie kapitalizmu – związki sportu z mediami i polityką są wieloaspektowe i dość skomplikowane, a badania nad nimi mogą być prowadzone z różnych perspektyw. Recenzowana książka nie ma jednak na celu przedstawienia pluralizmu podejść do omawianej problematyki, lecz skupia się na wybranych aspektach relacji mediów, polityki i sportu, ukazanych na tle historii politycznej i rozwoju mediów. Na zawężenie obszaru tematycznego wskazuje nam druga część tytułu *Od idei olimpijskiej i fair play do idei ekologicznych i sportowej rewolucji*. Będą to więc rozważania m.in. na temat igrzysk, czyli zawodów, których nieodłącznym elementem są nie tylko rywale w danej dyscyplinie, ale też widownia, a wraz z nią cała otoczką, emocje i przywiązanie do danej grupy reprezentującej.

Radosław Sajna przedstawia czytelnikowi najważniejsze momenty z historii sportu, które doprowadziły do obecnego stanu tej dziedziny życia społeczeństwa. Z nostalgią wspomina szlachetne i dość nieporadne początki nowożytnego ruchu olimpijskiego, ale jednocześnie zaznacza, że sport był taki jak ludzie, którzy go kreowali. Jeśli oni okazywali się podatni na korupcję, faworyzowali swoich ulubieńców, wpływali na sędziów, uciekali się do środków dopingujących, antagonizowali publiczność, to czy sama rywalizacja mogła być czysta? Autor podkreśla, że sport, który znamy od wznowienia igrzysk olimpijskich nie jest tym samym zjawiskiem co w starożytnej Grecji, kiedy wszystkim przyświecała idea rozwoju osobistego, uczciwej rywalizacji, zdrowego i wysportowanego ciała, będącego synonimem równie zdrowego ducha i umysłu. Współcześnie mamy do czynienia z rozrywką, którą organizatorzy wszelkich imprez sportowych starają się nam zapewnić i to na jak najwyższym poziomie.

To, co wyłania się już z pierwszych fragmentów książki, to nieprzeciętna wiedza i przygotowanie autora do tematu. Świadomy swoich przemyśleń, Sajna już w bardzo pouczającym wprowadzeniu przypomina czytelnikowi, że badanie sportu z perspektywy polityki i mediów oferuje wieloaspektowe spojrzenie na jego współdziałanie z kolektywną psychiką współczesnych społeczeństw i kultur. Definiuje kluczowe cechy wielkich wydarzeń, możliwości historycznego porównania i transcendencję tradycyjnych znaczeń sportu. Co więcej, podkreśla, że utowarowiony, zglobalizowany i „ponadwymiarowy” spektakl, jakim stały się wielkie imprezy sportowe, nie byłby możliwy bez środków masowego przekazu. Sajna dużą wagę przykładą m.in. do tego, w jaki sposób media zwiększyły lub zmniejszyły zainteresowanie wielkimi imprezami sportowymi. Autor prezentuje bardzo dużą wiedzę z wielu dziedzin nauki. Pozwala mu to na wskazywanie konkretnych czynników, pod których wpływem zmieniał się sport i jego postrzeganie.

Lektura wszystkich 128 stron mija szybko, w dużej mierze dzięki różnorodności poruszanych tematów. Struktura książki obejmuje cztery rozdziały. Pierwszy z nich stanowi rozbudowane wprowadzenie do właściwej analizy, zawartej w kolejnych trzech częściach. Autor wyszedł bowiem z założenia, że omówienie badanego problemu należy rozpocząć od pogłębionych rozważań retrospektywnych, co stanowiło podstawę do podjęcia usystematyzowanej narracji dotyczącej nietypowego poniekąd przedmiotu badań. Rozdział pierwszy, zatytułowany *Geneza idei olimpijskiej, fair play i nowoczesnego (zmediatyzowanego) sportu*, zawiera przede

wszystkim dociekania o charakterze historycznym. Przedstawiona została w nim ewolucja sportu nowożytnego, a także idei *fair play*.

Trzy kolejne rozdziały obejmują analizę problematyki, którą wyznacza tytuł książki. Wraz z kolejnymi częściami eksplorujemy więc miasta-gospodarzy wielkich imprez sportowych – od Aten, organizatorów pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich, do Rio de Janeiro, goszczących sportowców w 2016 r. Podział rozdziałów koresponduje z poszczególnymi fazami rozwoju mediów. Sportowo-polityczny przegląd historii dociera do III Rzeszy, kiedy prasa nie tylko umożliwiła transmitowanie wydarzenia sportowego dla szerszej publiczności, ale także stała się tubą propagandową dla Adolfa Hitlera. Z kolei rozdział poświęcony okresowi zimnowojennemu pozwala czytelnikowi spojrzeć zupełnie innym okiem na rozwój telewizji. Ostatnia część to czasy współczesne i triumf globalizacji oraz multimedialności, do którego doprowadziła rewolucja cyfrowa, która musiała osiągnąć również świat sportu. Ponadto autor zwraca jeszcze naszą uwagę na zagadnienia związane z normami moralnymi w sporcie (*fair play*) oraz pokazuje promocję różnych ideałów – nie tylko tych pierwotnych, jakie znalazły się w koncepcji Pierre’a de Coubertina. Możliwość aktywności fizycznej jest narzędziem idei zrównoważonego rozwoju. Te dwa aspekty podjęte zostały w *case studies*, które uzupełniają czwarty rozdział.

Kiedy mówimy o postępującym upolitycznieniu i technologizacji niemalże każdego aspektu sportu, przychodzi na myśl również problematyka bezpieczeństwa. Niestety w książce Sajny nie znajdziemy do niej żadnych nawiązań. I choć w ostatnich latach coraz więcej uwagi poświęca się bezpieczeństwu imprez masowych, szczególnie meczów piłki nożnej, autor wydaje się nie dostrzegać tego zagadnienia. Jego medialno-polityczne wydanie sportu jest wolne od wszelkich zagrożeń. Zabrakło więc choćby symbolicznego podjęcia tematu, który jest dużym wyzwaniem również dla współczesnego sportu.

Chociaż sam język – biorąc pod uwagę charakter książki – dobrano trafnie, jest to jednak lektura dla osób, które interesują się sportem jako zjawiskiem społeczno-kulturalnym, ekonomicznym i politycznym lub tych czytelników, którzy zastanawiają się nad tym, jak kapitalizm wpływa na poszczególne sfery naszego życia. Charakterystyczne długie zdania, trudniejsze słownictwo, wiele kluczowych postaci w historii sportu i odwołania do niektórych dzieł mogą szybko zniechęcić. Choć książka ma tylko kilka rozdziałów, są one bardzo rozbudowane, jednak autor zdecydował się na ich dodatkowy podział. Bardzo dobrym uzupełnieniem jest bibliografia cytowanych publikacji.

Podsumowując: publikacja, za której wydaniem stoi przedstawiciel uznanej polskiej uczelni humanistycznej, to coś więcej niż kolejne opracowanie naukowe. Wiedza Radosława Sajny na temat wielkich wydarzeń omawianych w książce nie budzi wątpliwości. Biorąc pod uwagę szeroki zakres sportu, tom ten ilustruje potrzebę perspektywy porównawczej, która zwraca uwagę na różnorodność tradycji, kontekstów kulturowych i polityki. Co więcej, treść książki pokazuje, że polityczne okoliczności towarzyszące wielkim imprezom sportowym są zmienne, co zmusza badaczy tematu do rewizji swoich ram teoretycznych. Wreszcie, mediatyzacja może zakończyć się niepowodzeniem i/lub przynieść niekorzystne skutki w zależności od złożonych interakcji sił społecznych. Dlatego każdy badacz zainteresowany tymi zagadnieniami powinien zwrócić uwagę na tę książkę.

